

Sitko Jiljí & Okulewicz Anna 2010:

Checklist of the Nematodes in Birds in the Czech Republic and the Slovak Republic (knižní recenze)

Josef Chytil

Ornitologická stanice, Muzeum Komenského v Přerově, Horní nám. 7, 750 11 Přerov; chytil@prerovmuzeum.cz

CHYTI J. 2010: Sitko Jiljí & Okulewicz Anna 2010: Checklist of the Nematodes in Birds in the Czech Republic and the Slovak Republic. (knižní recenze / book review). Zprávy MOS 68: 78–79.

vydalo Muzeum Komenského v Přerově; 100 str.; cena neuvedena. ISBN 978-80-903713-9-2.

Jako jeden z výstupů řešení grantu Ministerstva kultury České republiky DE 07PO04OMFG007 vydalo Muzeum J.A.Komenského v roce 2010 publikaci „Soupis hlístic ptáků České republiky a Slovenské republiky“. Zpracovali ji RNDr. Jiljí Sitko, CSc. a prof. dr. Anna Okulewicz, vedoucí Katedry parazitologie, genetiky a mikrobiologie Univerzity ve Wroclawi v Polsku. Oba se dlouhodobě věnují problematice parazitických červů ptáků. Publikaci je napsána v angličtině. Oponentský posudek zpracovali dva přední světoví odborníci zabývající se hlísticemi, prof. dr. Fred H.M. Borgsteede z Veterinárního institutu v Lelystad v Holandsku a RNDr. František Moravec, DrSc. z Parazitologického ústavu AV ČR v Českých Budějovicích. Autoři knihu věnovali dvěma našim vědeckým pracovníkům, prof. ing. Vlastimilu Barušovi, DrSc., emeritnímu řediteli Ústavu biologie obratlovců AV ČR v Brně a ing. Jozefu Mackovi, CSc., emeritnímu vedoucímu vědeckému pracovníku Parazitologického ústavu SAV v Košicích. Oba se dlouhodobě věnovali výzkumu parazitických červů ptáků a v obou republikách patří k zakladatelům oboru. V bývalém Československu probíhal výzkum na celém území republiky a v mnoha pracích jsou uvedena data z obou republik společně. Nebylo tedy možné zpracovat data odděleně.

Soupis obsahuje 152 druhů hlístic nalezených u ptáků na území bývalého Československa, z toho bylo 37 druhů nalezeno na území České republiky poprvé. U každého druhu jsou uvedeni definitivní

hostitelé z ČR a SR, orgán ve kterém cizopasí, lokality včetně mapových čtverců síťového mapování, autoři nálezů, vývojové cykly včetně mezihostitelů. V poznámce je uvedeno, u kterých skupin hostitelů a v jakých oblastech je daný druh rozšířen. Na závěr jsou uvedena inventární čísla, pod kterými jsou parazité uloženi ve sbírkách Muzea Komenského v Přerově, Parazitologického ústavu AV ČR v Českých Budějovicích a Parazitologického ústavu SAV v Košicích. Soupis byl sestaven na základě kritického zhodnocení dat v literatuře (více než 200 prací publikovaných v období let 1933–2010) a dat získaných při výzkumu parazitů ptáků v období let 1962–2010, který provádí J. Sitko. Během této doby bylo vyšetřeno téměř 15 tisíc ptáků 243 druhů z České republiky, hlavně ze střední Moravy a jižních Čech. Většina chráněných druhů ptáků pochází z výzkumu uhynulých ptáků dodaných do muzeí a stanic pro záchranu živočichů, lovné druhy dodaly myslivecké organizace. Rybožravé ptáky lovili rybáři na základě povolení Ministerstva životního prostředí České republiky, které obsahovalo i podmínku dodání střelených ptáků k dalšímu výzkumu.

Kniha je rozdělena do kapitol: hlístice našich ptáků, hlístice ptáků chovaných v zajetí, hlístice nedeterminované až do druhu, přehledná tabulka výskytu hlístic ptáků v České a Slovenské republice a soupis druhů nalezených u jednotlivých hostitelů. Seznam literatury obsahuje přes 330 citací, kniha je ukončena rejstříky hlístic a jejich hostitelů.

Publikace je v Evropě výjimečná, stejnou zoogeografickou práci zpracovala prof. Dr. A.Okulewicz v Polsku, kde zjistila 114 druhů hlístic. V západní Evropě podobné souhrnné zpracování chybí, soupisy druhů hlístic bez jakýchkoliv podrobnějších dat jsou starší 50 let. V soupisu živočichů „Fauna Europea“ jsou pouze shrnuta literární data. Je tam uvedena řada synonym a chybných determinací.

Hlístice jsou častou příčinou úhynu chráněných druhů ptáků (kachny, dravci, pěvci). Rybožraví

ptáci roznášejí hlístice, jejichž vývojová stadia parazitují u ryb a ty pak působí úhyny při chovu ryb.

Publikace je určena parazitologům, ornitologům, ichtyologům, biologům, veterinářům, pracovníkům rybářství a studentům univerzit, zabývajících se ochranou přírody a muzeologií. Na tomto místě uvádíme její krátkou anotaci, protože běžným ornitologům se do rukou pravděpodobně nedostane.